

**Zápis ze setkání didaktiků občanské nauky, občanské výchovy, základů společenských věd, psychologie a etické výchovy
2. 5. 2012, MŠMT**

Přítomní členové pracovní skupiny AK:

prof. PaedDr. I. Stuchlíková, CSc. – předsedkyně pracovní skupiny pro pedagogiku,
psychologii a kinantropologii a předsedkyně pracovní skupiny pro oborové didaktiky
Mgr. Antonín Staněk, Ph.D.
prof. PhDr. Zdeněk Beneš, CSc.
doc. PhDr. Michaela Píšová, M.A., Ph.D.
doc. PaedDr. Jan Slavík, CSc.
Mgr. Alena Nohavová (tajemnice)

Přítomní didaktikové:

PhDr. Denisa Labischová, Ph.D.
Mgr. Ivana Havlínová, Ph.D.
PhDr. Eva Švarcová, Ph.D.
Mgr. Marie Skýbová, Ph.D.
Mgr. Gabriela Medved'ová
PhDr. Václav Holeček, Ph.D.
PhDr. Věra Jirásková, Ph.D.
Mgr. Jitka Masopustová
PhDr. Zdenka Stránská, Ph.D.
PhDr. Jana Skácelová
PhDr. Mgr. Radim Štěrba, Dis.
Mgr. Michal Šimůnek, Ph.D.
PhDr. Eva Šírová, Ph.D.

Program zasedání

- 1. Reflexe stavu oborových didaktik v učitelské přípravě z pohledu AK.**
- 2. Shrnutí poskytnutých informací od didaktiků.**
- 3. Úvahy o minimálním standardu kvality OD a jeho diskuse.**
- 4. Závěry a formulace dalších potřebných kroků.**

Předsedkyně pracovní skupiny oborových didaktik AK přivítala všechny přítomné účastníky a uvedla záměr setkání. Cílem je zmapování stavu didaktik v jednotlivých oborech, jehož výsledkem budou minimální standardy pro pregraduální studium a posléze pro postgraduální studium. Didaktika oboru dějepisu byla první skupinou pro získání informací, druhou skupinou je **didaktika občanské nauky, občanské výchovy, základů společenských věd, psychologie a etické výchovy** a po ní budou následovat didaktiky estetických výchov a cizích jazyků.

Ad 1) Prof. Stuchlíková hovořila k prvnímu bodu jednání: **Reflexe stavu oborových didaktik v učitelské přípravě z pohledu AK.**

- Situace oborových didaktik z pohledu laické veřejnosti, poučené veřejnosti, zaměstnavatelů, pedagogické veřejnosti a AK.
- Učitelství a jeho profesionalizace versus deprofesionalizace.
- Co jsou didaktické znalosti obsahu (metoda versus didaktika).
- Zjištění z realizovaného hodnocení doktorských programů:

- a) ontogeneze oborového myšlení,
- b) studium edukačního procesu,
- c) epistemologická analýza oboru,
- d) pozice ve vzdělávání.
- Ontodidaktika a psychodidaktika.
- Didaktika jako profesní disciplína.
- Rozvoj oborově didaktického vědění:
 - a) teoretické reflexe prostředků,
 - b) mapování kroků, které jsou potřeba udělat.

Viz ppt prezentace – příloha.

Ad 2) Dr. Staněk seznámil s předběžnými **výsledky dotazníkového šetření** se zaměřením na didaktiku občanské nauky, občanské výchovy, základů společenských věd. Psychologie a etická výchova nebyla do setkání analyzována.

Zmíněné byly především tyto oblasti:

- Analýza oborově didaktického kurikula společenských věd – na jakých univerzitách a fakultách je realizovaná občanská nauka, občanská výchova, základy společenských věd; provázanost mezi bakalářským a navazujícím magisterským studiem.
- Koncepce didaktiky ve vztahu k oborům - z podrobnější analýzy sylabů je řešena otázka, kdy jde o didaktiku a kdy o metodiku.
- Problém vztahu mezi akreditovanými programy a RVP – Výchova k občanství. Jaké jsou možnosti řešení?
- Dr. Staněk představil publikace pro oborově didaktiky z oblasti společenských věd:
 - STANĚK, A. *Výchova k občanství a evropanství*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2007. ISBN 80-7182-224-8.
 - STANĚK, A. *Výchova k občanství v současné škole: profesní identita učitele výchovy k občanství*. Praha: Nakladatelství Epoque, 2009. ISBN 978-80-7425-082-8.
 - STANĚK, A. *Kvalitativní výzkum profesní identity učitele výchovy k občanství*. Praha: Nakladatelství Epoque. ISBN 978-80-7425-086-6.
- Přítomní byli upozorněni na nový překlad Korthagena: Jak spojit praxi s teorií. Didaktika realistického vzdělávání učitelů (Paido, Brno 2011).
- Dále byl zhodnocen nedostatek výzkumné činnosti.

Podrobněji rozpracované shrnutí je v ppt prezentaci – viz příloha.

Ad 3) Oblasti diskuze

A) Strukturované studium, oborová didaktika ve studijních programech:

Problémem je pojetí společenských věd, které jsou souborem oborů. Otázkou je, jaké je postavení oborově didaktiky ve studijních programech? Jaká je možnost růstu? Navíc rozdělení pregraduálního studia je z tohoto pohledu omezující.

Prof. Stuchlíková se vyjádřila k nestrukturovanému studiu: Neměl by to být návrat zpátky, ale měl by to být kvalitativní posun dopředu, co se týká provázanosti a zacílenosti - větší provázanost teoretických vstupů, možná více praxe.

Prof. Beneš v této souvislosti zmínil situaci na Slovensku a upozornil na dokument týkající se analýzy strukturovaného studia.

B) *Doktorská studia:*

Prof. Stuchlíková se aktivně podílí na hodnocení doktorských studijních programů a oborů. Konstatovala, že **společenské vědy nemají doktorské studium**. Pracoviště jsou malá, odborná komunita v této oblasti je roztráštěná a chybí výzkumné projekty. Zde vidí velkou výzvu a potenciál pro růst oborové didaktiky společenských věd.

Doc. Slavík jako hlavní vidí problém, že **není stanoven předmět studia a předmět zkoumání. Je potřeba mít konstituovanou reflektivní složku až do systematické úrovně výzkumu. Je potřeba stanovení výzkumného pole, včetně pojmového aparátu**. Jako příklad uvedl situaci výtvarné výchovy a jako metaforu užil přirovnání k internistovi. S tímto názorem nahlas souhlasila prof. Stuchlíková i prof. Beneš.

C) *Standardy:*

Prof. Beneš pro inspiraci zmínil standard pro pregraduální studium v Německu: *Ländergemeinsame inhaltliche Anforderungen für die Fachwissenschaften und Fachdidaktiken in der Lehrerbildung*. *Bude rozeslán elektronicky*.

Prof. Stuchlíková uvedla, že standardy byly řešeny v projektu Q-RAM (národní kvalifikační rámec terciárního vzdělávání s cílem formulování očekávaných znalostí, dovedností a kompetencí absolventů vysokých škol a vyšších odborných škol) a nyní začíná projekt TPD (projekt zaměřující se na průběžný rozvoj učitele). Standard je jedna věc, ale mnohem závažnější je obsahová otázka. S tímto názorem souhlasila doc. Píšová, která uvedla, že standard je obecný rámec, proto obor nikdy v úrovni standardu řešen nebude. Rozvoj oborové didaktiky je opravdu záležitostí příslušné odborné komunity.

Dr. Labischová vidí jako jednu z možností **čerpat inspirace ze zahraničí. Dalším nezbytným krokem je zmapování vědecké orientace lidí zabývajících se společenskými vědami a hledání společné oblasti zkoumání**.

Prof. Stuchlíková tuto myšlenku podpořila a uvedla, že AK nyní dává příležitost, aby tato výzva byla realizovaná.

Doc. Slavík připomněl, že je důležité, aby standardy nebyly chápány jako osnovy ve špatném slova smyslu. Zároveň ale zmínil, že jít opačnou cestou a nemít nebo zrušit standardy je jen druhý extrém.

D) *Učitel a jeho prekoncept, praxe a internet:*

Dr. Skácelová: „Snaha učit jinak se nesetkává u studentů s oblibou, protože oni byli učeni tradičně a vyžadují tento „tradiční“ přístup. U nás se snažíme o interaktivitu a připravit učitele z praxe a studenty na interaktivní výuku.“

Prof. Stuchlíková: Ono je fajn, že se chceme soustředit, aby výuka byla „jiná“, ale je ta „jiná“ výuka lepší? Touto otázkou se dostáváme k reflektivní praxi, přes kterou se přesouváme k výzkumu a k následné možnosti popisu na obecnější úrovni.

Dr. Švarcová: Mění se role učitele. Učitel není tím, kdo přináší něco nového, protože všechno si dneska můžeme „vygooglovat“. Tím chybí motivace u žáků něčemu se učit.

Dr. Staněk uvedl, že je to i otázka učebnic a její role.

Prof. Stuchlíková na to reagovala, slovy: „**A co si tedy nevygooglují? Co by měla odborná komunita zkoumat? Na čem by se dal výzkum postavit?**“

Dr. Skýbová, dr. Švarcová vidí jako problém i spojování výuky pro různé obory na VŠ.

Doc. Slavík: Základ je v tom, aby se uvnitř oboru začalo kriticky přemýšlet o tom, co se dělá. Je nezbytné co největší systematizace. Je potřeba mít pojmy, abychom mohli popsat, co děláme. I přes skepsi je potřeba jít dát.

E) Psychologie v rámci ZSV:

- Dr. Holeček upozornil na problém poklesu výuky psychologie na středních školách. Právě ŠVP dává možnost volnosti názvu i obsahu předmětu.
- Problém státních maturit.
- Je to specifitější problém pro podskupinu psychologů, který nebyl na setkání více řešen.

Prof. Stuchlíková: Je potřeba neučit o psychologii a o filosofii, ale učit, jak transformovat obsah do školního kurikula.

ZÁVĚRY

1) V oblasti vnitřní komunikace mezi sebou - oživit odborný diskurz:

- a) začít vést odbornou diskuzi ve své vědecké oblasti s kolegy a to napříč fakultami;
- b) domluvit se na dalším setkání a budoucím společném směřování, popř. připravení vstupního materiálu pro další setkání a diskuzi;
- c) postupné stanovení předmětu studia a předmětu zkoumání, včetně vytváření pojmového aparátu;
- d) společná adresa je vytvořená, dr. Staňkovi je možné zasílat návrhy, náměty;
- e) psychologie by neměla být z této odborné komunity vynechaná (její specifické problémy budou řešeny v rámci jiných setkání).

2) V oblasti komunikace s veřejností:

- a) prof. Stuchlíková nabízí možnost podpory www stránek AK;
- b) dr. Staněk navrhl prostor v časopise CIVILIA;
- c) sledovat a komunikovat s oborovou didaktikou v zahraničí.

Připojení závěrů se setkání OD dějepisu, které jsou inspirací i pro ostatní oborové didaktiky:

2) V oblasti komunikace s veřejností - rozšíření:

- d) sdružit se s dalšími obory a vytvořit interdisciplinární didaktiku s příbuznými obory (dějepis, expresivní obory, zeměpis?);
- e) návrh na vytvoření přidružené asociace ČADV (Česká asociace didaktického výzkumu) v rámci ČAPV.

3) V oblasti vlastní didaktiky:

- a) rozvíjet didaktiku na konceptuální a odborné úrovni ne jako metodiku;
- b) posílit praxe v rámci didaktického snažení.

- 4) **V oblasti komunikace s pedagogicko-psychologickým model studia:**
- a) domluvit se na společném obsahu;
 - b) sledovat a rozvíjet ontodidaktický a psychodidaktický přesah.